List 3. **NOVICE** Tečaj XIV.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 21. januarja 1863.

Gospodarske stvarí.

Oklic.

Ker po službenih naznanilih goveja kuga, ktera že od mesca listopada l. l. razsaja v vojaški Granici in drugod na Hrvaškem, se je zatrosila tudi v sevniški okraj na Štajarsko, deželna vlada za potrebno spoznava, ljubljanski sejm, ki bo prihodnji pondeljek, to je 26. dan t. m., prepovedati, da se ne sme živina na ta sejm od nikodar pripeljati. Da je tedaj živinski sejm ljubljanski prepovedan, se daje očitno na znanje s tem pristavkom, da naj se vsak po tej zapovedi ravná.

C. k. deželna vlada v Ljubljani 16. pros. 1863.

Kako je z govejo kugo na dalje.

Iz okolice sevniške na Štajarskem se nam naznanje, da od 9. dneva tega mesca je goveja kuga nekako potihnila, ki je v Rajhenberku, Šedunu, Gorici in na Čajni čez 50 živinčet pobrala, ki so ali poginile ali pa pobite bile. „Naj Vam pri tej priliki — nam piše naš gosp. dopisnik B. S. — povem, kaj nemarnost dela. 8. dne t. m. zboli nekemu kmetu čajnske soseske troje goved; drugi dan poklicana komisija spozná, da je goveja kuga, ter dá živinčeta ceniti, potem pa hitro pokončati, in zapové, kar je pri takih rečéh potrebno; kmetu je bilo zagotovljeno postavno povračilo, in gotovo bi se mu bilo plačalo, ako bi se ne bilo zvedilo pozneje, da nesrečnež ni oklicov in ukazov svoje kantonske in srenjske gosposke poslušal, ampak se po zapeljivih mazačih zapeljati dal. Že starega leta dan namreč mu krava zboli, in ker se je menda za meso njeno bal, ni prišel, kakor postava veleva, županu to povedat, ampak leti po dva tukaj dovolj znana mojstra-skaza; ona spoznata, da kravo (kakor pri nas pravijo), „žabica“ dere, in mu dasta za dobro plačilo tudi nekaj močnih zdravil. Al vse to je bila nesreča velika. 4. tega mesca zjutraj je mogel kravo že zaklati, meso je pa po nasvetu gori omenjenih mož v dim obesel. 9. dan t. m. so mogle še ostale troje goveda njegove zavolj kužne bolezni pokončane biti. Ta dan je tudi komisija pri njem bila, — al on je od zaklane krave — molčal. 13. dan t. m. se je še le vse to zvedilo, in brž se je preiskava zoper njega začela, in česar treba zavolj kuge, po vseh tukajšnih soseskah ojstro zapovedalo. In tako je nesrečnež vse odškodovanje svoje pobite živine zapadel in bode še kaznovan. Zgled za tiste, ki mislijo, da jim njih svojoglavnost kaj pomaga! Pa tudi ona dva mazača bode gosposka po postavi pokorila.“

Po dopisu c. kr. deželnega glavnega poveljstva v Zagrebu od 15. t. m. goveja kuga v notranjih krajih Bosne še zmiraj hudo razsaja, proti hrvaški meji, zlasti v okolici Prědorski pa nekoliko odjenjuje; čisto brez kuge pa je le edina Drventaška nahija. V nekterih bosniških krajih tudi ovce bolehajo za metljaji, konji pa za tifusom. Pa tudi ljudje mrjó za legarom in drisko. Bosnjaki v turške vraže zatelebani ne pokopujejo skor nobene mrhe.

Na Hrvaškem se je po dopisu kr. deželnega poglavarstva od 6. t. m. goveja kuga tudi na Trsatu in Podvežici blizo Reke prikazala.

V grof Jelačičevem kr. banskem graničarskem regimentu ima goveja živina bolezen na gobcu in parkljih.

Po dopisu c. k. deželnega poglavarstva štajarskega od 19. t. m. je te dni tudi na Vranskem eno govedo za kugo zbolelo.

Gospodarska skušnja.

* Da iz gnoja ne izpuhtí rodovitna moč — naj se dela tako: 4 do 6 funtov tako kakor moka zmletega gipsa ali pa 33 funtov prav na drobno podelane šôte (Torf) imata toliko močí na 100 funtov ali cent gnojnice, če se ž njo dobro pomeša gips ali pa šota, da iz nje ne more izpuhteti amonjak, ki je v gnoji duša rodovitnosti. Gips ali šota tisto stvar, ki nam iz gnojnice v nos drega in smrdí in ki se v učenem kemijskem jeziku „amonjak“ imenuje, zgrabita tako, da nikakor ne more zbežati iz gnojnice, tedaj ostane v nji in gnoj obdrží potem vso svojo moč. Gips ali šota sta dober kup; truda s tem ni dosti, da se večkrat gnoj potrese ali gnojnica pomeša ž njima, dobiček pa je tolikšen, da bi vsi gospodarji gotovo delali tako, ako bi le vedili, da umno gospodarstvo je kaj več, kakor — le hruške peč'!

Natoroznanske stvarí.

Nekoliko o zraku in njega pomenu za življenje človeško.

Ako skozi okno gledamo na dalnje v nebo kipeče gore, vémo sicer, da se med nami in med gorami prostora obilo širi; al na zrak, ki to napolnuje, kar se nam dozdeva praznota, mnogokrat še ne mislimo; ko pa stopimo čez prag, opominja nas lahko pihljanje na-nj, akoravno nam še ne razodeva svoje prave močí in oblasti. Ko pa začne veter drevesa šibiti in se v vihar premenivšemu mogočne košate drevesa priklanjajo, če pesek prenaša in krog naših hiš žvižga in tuli, če kot orkan drevesa ruje in hiše podera, takrat spoznamo silno moč razkačenega zraka.

Zrak pa ima še drugo moč, za nas še važnejšo, on ima oblast čez naše življenje, čez vse organiško življenje. Ako ima zdravnik pri mrtvem novorojencu vprašanje rešiti: ali je dete že mrtvo na svet prišlo ali

pa je po rojstvu še živelo, ogleduje naj prej pljuča. Če so trde, če se v vodi utopé, je to gotovo znamenje, da v pljučah ni bilo zraka, da tedaj dete po rojstvu ni živelo; pljúčá, v ktere je bil stopil zrak, plavajo na vodi, ker so lahkeje kot voda. Zrak v pljučah tedaj razsodi, ali je dete po rojstvu živelo ali ne. S prvim dihljejem začne se življenje, z zadnjim se končá. Glejte važnosti zraka! Za življenje vendar še ni zadosti, da imamo zraka, ampak zrak, ki ga sopemo, mora biti čist, nepopačen; zrak pa, ki je že enkrat v pljučah bil, kterega smo izsopili, ni več za rabo, je popačen, skor bi rekel strupen, kajti vse, kar je v njem redivnega bilo, šlo je že v kri.

V dokaz, kako potreben je čist zrak za življenje in kako škodljiv, strupen je tak, ki smo ga izsopili, naj nam bo naslednja dogodba. Pozimi leta 1848 jadra nek parobrod od Angležkega proti Ameriki. Ko na morji vihár nastane, ukaže kapitan vsem ptujcom (bilo jih je okoli 200), naj bi doli v kajuto šli. Bila je ta izba sila majhna za toliko množico, le 18 čevljev dolga, 12 široka in 7 visoka. Lahko si vsak sam misli, kako so bili revčki nabasani. Ako bi jim bil ladjini vodja majhine okenca odprte pustil, saj bi bili sopsti mogli, akoravno težavno; on pa dá okenca trdo zapreti, kakor tudi vrata. Morali so nesrečneži isti zrak vedno in vedno zopet sopsti. Tega ni bilo mogoče prestati; kmali pade eden za drugim, slabeji stokajo, močneji vpijejo, kolnejo, le eden butne v vrata, priteče na površnino ter pové kapitanu strašno novico. Kapitan pa krmar dolj hitita, in glej groza! — dva in sedemdeset je že mrtvih ležalo, mnogo pa umirajočih. Trupla mrtvih so bile zvite kot od božjasti, kri jim je crlela iz očí, ušes in nosa. Kdo je kriv bil te strašne nesreče? Kdo drug kot kapitan, ki ni vedil, da je čist zrak za življenje neogibno potreben, da je zrak, kterega izsopemo, spriden, in da je sprideni zrak ravno tako moriven kot strup.

Pa saj ne potrebujemo tako strašnih dokazov, akoravno bi jih lahko še mnogo našli; poglejmo le ljudí, mlade in stare, ki veliko časa ali dan na dan bivajo v zaprtih ali tesnih staniščih zlasti v mestih, in vidili bomo, kako so bledi in vpadeni. Res, da tudi na kmetih jih mnogo stanuje v majhnih, nezdravih stanicah, al sreča je za-nje to, da ne tičé celi ljubi dan med zidovjem; stopivši čez prag so na zelenem, pihljá jim nasproti hladna sapica, ktera spet popravlja, kar je pokvaril puhli zrak v njih stanicah.

Gotovo je, da že enkrat vdihani zrak ni več za rabo, ampak da je škodljiv in strupen. Sili se nam pa zdaj prašanje: ali moremo vès zrak porabiti, kolikor ga je v sobi? Znabiti moramo vedno le tisti zrak vživati, ki je blizo krog nas? Res, ako bi zrak v stanici nepremakljivo, na miru stal, morali bi zmiraj le tisti zrak rabiti, ki bi ravno krog nas bil, al zrak se v ograjenem, zaprtem prostoru, v stanici ravno tako premikuje, kot zunaj. Samo tako je mogoče, da tudi oddaljeni še ne sprideni zrak do nas pride. Ako v kot naše izbe kapljico kake dišave vlijemo, ne bo dišalo samo v okolici kapljice, ampak duh se bo kmalo po vsi sobi razširil. Al bi se to moglo zgoditi, ko bi zrak nepremakljivo stal? Kdo drug ko zrak raznaša delce omenjene dišave po vsi sobi?

Kakor vse druge telesnine je tudi zrak stegljiv in skrčljiv; gorkota tudi zrak razteguje, mraz ga krči in gostí. V stanici ima pa naš život veliko večo lastno gorkoto kot zrak, kteri nas obdaja. Zrak tedaj, dotikaje se našega trupla, se razgreje in kviško dviguje, kakor tudi zrak, ki ga izsopemo; kajti on ima toploto našega trupla. Tako nastane vedna sapa, ktera izsopeni, razgreti in škodljivi zrak od nas nosi, nam pa novega, čistega, zdravega dopeljuje.

Gledati nam je tedaj le na to, da v izbah nikdar čistega zraka ne pomanjkuje. Pri vratih, oknih, pri peči itd. sicer vedno unanjega zraka notri pride, al to kratko malo ne zadostuje, sosebno če je soba majhna, ali če veliko ljudí v nji prebiva.

Skrbimo tedaj vedno, da se naše stanovanje mnogokrat prezrači (saj se vendar tako lahko in brez vseh stroškov zgodí); glejmo sosebno na izbe, v kterih spimo, da bodo snažne in polne čistega, zdravega zraka, in obvarovali se bomo mnogih bolezen, obvarovali prezgodnje smrti. Ne zabimo nikdar, da stanovanja naše nimajo okna le zato, da se zaperajo in se tako gorkota v njih obdrží, temuč tudi zato, da se večkrat, vsaki dan, odperajo in nam čisti zrak v sobo puščajo.

A. Z.

Narodopisne stvarí.

Novi dokazi, da Panoni so bili Slovenci.

Spisal Davorin Terstenjak.

Panonov nima noben stari pisatelj očitno in naravnost za Ilire. Ako Appianos (Illyr. 24) piše: „Pajoni so dol od Pajonov — ilirski izseljenci“ — misli na Pajone kraj Strymona, kteri so po Herodotu (5, 13) bili sorodnici maloazijških Teukrov, po Strabonu (VII, Epis.) pa bili so Phrygov.

Grški pisatelji so Panone in Pajone z enim istim imenom poznamovali; al že Dion (49, 36) se je tožil, da Grki krivo rabljajo ime Pajonov pri rodu, ki ga Rimljani Panone imenujejo.

Druge pomislike zgodovinarjev sem že v tem časopisu razjasnil (glej „Novice“ 1859 str. 131 itd.), kakor tudi ta okoliščina pričuje za različnost Panonov in Ilirov, da Tacit (Germ. XXVIII., XLIII) poseben jezik Panonom pripisuje, in sicer pri Osih in Arabiskih, kteri so med keltskimi, germanskimi in sarmatskimi rodovi v okrožji virov Vislinih stanovali, in kterim so ti rodovi kot „alienigenis“ velike davke nakladali.

V tem okrožji pa v starem času nikdar nista prebivala Thrak ali Ilir, temoč zraven gori omenjenih rodov — Slovan; tedaj je jasno kot beli dan, ker so Osi panonsk jezik govorili, da so Panoni mogli biti Slovani.

Že ime Osi, Osones ima slovensk pomen in sicer znači „in cola cacuminum“, od os „Spitze“, oslja*) „Wetzstein“, „der zuspitzende Stein“, in da so Osoni prebivali kraj osov — ostrih vrhov in po ostrih vrhih potrjuje Tacit, pisaje: „omnesque hi populi pauca campestrium, caeterum saltus et vertices (osi) montium jugûmque insederunt.“

Še druga okoliščina pričuje za slovansko národnost Osov, ker rod z enakim imenom Ptolomaj imenuje zraven Veltov, kterih so od vseh zgodovinopiscov za Slovane priznani, in ki so stanovali „τῷ *Οὐενεδικῷ κόλπῳ*“ — ad venedicum sinum, današnji „kurischer Haff“: — *ὑπὲρ οὖς Ὀσίοι* (*ἢ Ὄσσιοι*) glej Ptolom. Geogr. Bibl. *γ. κεφ. ε.*

Že sem na drugem mestu dokazal, da poznamovanje za bivola pri Panonih: bonas, je slovansko in pomenja naravnost „mužnato živad, das Sumpfthier“, dalje: panoš, panuš, kakor so Panoni imenovali platnéno oblačilo z rokavi = rusk. panj, panja, slov. ponja = ponjava.

Al še druge besede iz jezika starih Panonov so nam zapisali stari pisatelji, in sicer poznamovanja za pivo.

*) Na Štirskem blizo Mozirja je ojstra gora, na kteri stojí cerkev sv. Križa. Veli se Oslja gora = acutus mons — ali nemščina jo je prestavila v „Eselsberg“ namesto „Scharfenberg“, „Spitzberg.“ Pis.

Tako Athenaeos (IX. c. 63. pag. 400) piše, da so Panoni iz ječmena varili pijačo, ktero so „πῖνον“ imenovali.

Tukaj vidimo pogrčeno obliko z znanim grškim suffiksom slovenske besede, s ktero še Sloveni dandanašnji pijačo iz ječmena poznamljajo: pivo. *) Al tudi oblika pino je slovenska, iz korenike pi in suffiksom no, primeri: suk-no iz korenike suk.

Isti Athenaeos piše, da so Panoni iz bara, bera — „ἀπὸ κεγχρου“ — varili pijačo, ktero so imenovali: παραβία. Tukaj sopet vidimo, kako je Grk „vocem hybridam“ popačil. Ker so stari narodi to pijačo tudi po materii, iz ktere so jo varili, imenovali, tedaj tudi παραβία druzega ne pomenja kakor: baravija, iz bara napravljeno pijačo. Tudi na pomen pariti, paravija, se sme misliti. Jul. Afrik. še omenja, da so Panoni tudi pivo imenovali: κάμος = kamos (zavoljo suffiksa primeri: modros), ali pa: kamoš. Tako so tudi po Prisku Soph. (in Eclogis hist. goth. pag. 42) Skyti imenovali iz ječmena napravljeno pijačo.

Pa že Stritter (II, 957—958), dalje Šafařik (Slaw. Alterth. II, 90.) sta dokazala, da zgodovinopisci Gotov in pa Byzantinci so dežele, v kterih so ruski Slovani stanovali, imenovali: Skythia. **) Toraj je beseda: kamos, kamoš ruskoslovenska, pa tudi srbščina še ima: kom, komina, vinacea (Vuk, rječnik s. v.), primeri nizozemski: pri Kiliaenu: kammen = brauen, kammer, Brauer, kame, Brauerei, starofranc. cambier, Brauer, gotovo od Slovanov izposojeno.

Ko je Atila v Panonijo pridrl, so domači prebivavci, kteri so ob prosu živeli po Bizantincih — splošni živež starih Slovanov, — na njegov dvor prinašali: „μέδος“ — méd ***) in pa pijačo: κάμος (glej Prisk. Rhet. in Histor. graec. fragm. ed. Did. IV. pag. 83.) Ker méd je slovenska beseda, ter tudi: kamos. Za koreniko bi postavil: kam, kom, srbski: komati, manu trudere slovenski: komolec, Ellbogen, toraj: kamos, kamoš, „das ausgepresste Getränk.“

(Konec prihodnjič.)

*) Tudi stari Kelti so pijačo iz ječmena imenovali κατ' ἐξοχην — pivo „das Getränk“, in sicer: korma, kurmith, kurmen, primeri novokeltsko: coirmeach, potator (glej Dioscr. II. cap. 110. Athenaeos cap. 13.). Pis.

**) Pod imenom Skythi so pošli vsi stari rodovi v severu Evrope prebivavši (glej Strabon Georg I). Plini (Hist. nat. 4, 25) piše: „Skytharum nomen usquequoque transit in Sarmatas et Germanos.“ Trebellius Pollia (Claud. 612) imenuje celó Peukine in Gothe — Skythe. Pis.

***) Priskо piše, da so namesto vina uživali μέδος. Méd pa v staroslovenščini ne pomenja samo iz strdi napravljene pijače, temoč tudi: sicera, σικερα, Obstwein, in ker po citatih pri Dufresne-tu je καμος, camum (Cael. Aurel III.) ednak z besedo: lora, Tresterwein, vinacea, ter srbsko: kom, komina-res = καμος, in καμος = kom. Pis.

Zgodovinske stvari.

Stara kapelica pod Trebelnim.

Ker od več straní gré vprašanje o stari kapelici v trebelski fari, naj tudi jez „Novicam“ razložím, kar mi je o tisti znano. Z rajnkim g. Kobetom sva bila takrat soseda, ko je on o nji pisal. Njegova beseda me je spodbudila, da sem kapelico pregledal in za zgodovinske sporočila zrisal.

Prvo je treba razločiti kraj, da se o imenovani kapelici prav govorí. Trebelno je majhna vas na vrhu hribovja, eno uro od Mokronoga, in dve od Novega mesta; ondašnja cerkev sv. Križa se od leta 1803 šteje za farno. Pred tem časom je bila fara pri cerkvi sv. Petra za četrt ure nižje pod Trebelnim proti Mokronogu; nad to cerkvijo stojí stara spredaj omenjena kapelica, in kacih 50 korakov niže so razvaline starega grada, ki se je velil gornji Mokronog, in še toliko dalje je stara farna hiša. Po takem se je fara kdaj velela gornjomokronoška ali tudi gorenska. Ta fara je zlo stara; farman Oton se bere v stari listini leta 1248; utegnili so jo ustanoviti gornjo-mokronoški gospodje, ki se mnogokrat berejo v starih listinah, na priliko že leta 1229. Sedanja cerkev sv. Petra je bolj novega zidanja, in je bila za farno pred časom zadosti prostorna; stara kapelica, ki stojí malo nad tisto, pa bi utegnila ravno izvirna farna cerkev biti, ko še ni bilo veliko ljudstva, in po takem je bila tadi sv. Petru posvečena. Saj se bere v stari listini leta 1331 farna cerkev sv. Petra na gornjem Mokronogu (Obernassenfuss), kjer sta avstrijska vojvoda Oton in Albert ustanovila obletnico.

Kar se tedaj tiče stare kapelice, kako stara bi utegnila biti po šegi zidanja? Meni se zdi, da ni čiste bizantinske oblike, ampak da verjetniše kaže romansko šego, in sicer na prestopu v gotično zidanje. V podobi je okrogla, za 3 sežnje v premeri, tudi obok je okrogel; enako je niša za altar polkroglina, in tri okna so s kroglino zvršene; vrata se ne morejo zadosti razločiti, ker so deloma razdjane. Pa med steno in obokom znotraj ni nobenega obrobka ali simsa; na oboku se kažejo navskriž preproge ali rebra po gotični šegi, in vhod v mrtvaško rako, ki je pod kapelico, je s trivoglino zvršen.

Po teh znamnjih bi jez to stavbo deval v 13. stoletje, ali k večemu v 12. vek. In po takem bi bila veliko bolj nova od časa, ko sta živela sv. Ciril in Metod. Tudi ne vém, kako da bi bila ta sveta moža ravno čez gornji Mokronog hodila; zakaj ondašnja pot je zlo v strani, če bi kdo od štajarske meje hotel proti Primorju priti. Drugač ne, razun da bi bila slovenska aposteljna nalašč najbolj odložne poti iskala; ali pa, če je kdaj pot čez te kraje bolj navadna bila kakor zdaj, ker se vé, da grad v spodnjem Mokronogu je še sv. Hema imela v lasti.

Kar pa se tiče pravlice o prihodu sv. Metoda v ta kraj, vém tudi, kako s tisto stojí. Med narodom se je o trebelski fari poprej samo to govorilo, da so v staro kapelico še ajdje hodili; ljudstvo sploh vse, kar je starega, stavi v ajdovske čase. Ko je gosp. Kobe v ta kraj prišel, je začel misliti, v kakošen čas bi se ta pravlica zamogla primeriti; ker so nam nekdaj v šoli samo o sv. Cirilu in Metodu pripovedovali, in o sv. Mohorji in druzih akvilejskih dušnih pastirjih molčali, tedaj se je uganjka tako rešila: Sv. Ciril in Metod sta v stari kapelici maševala. Od tod se je pravlica o sv. Cirilu in Metodu tudi dalje razširila; koliko pa da je gotovosti nad njo, iz povedanega vsak lahko sam sodi. Če bi bila gornjo-mokronoška kapelica res tako stara, bi se ravno tako lahko in bolj verjetno zamoglo reči, da je sv. Pavlin, akvilejski patrijarh ondi sveto opravilo imel; zakaj o njem se vé, da je Korotancom in bližnjim narodom sveto vero oznanoval.

Jez bi pač rad kaj več starih spominkov na Krajnskem našel o cerkvah, pa doslej se še ni dalo. Na Štajarskem in Koroškem vedó dosti gotovega od starih far in cerkev iz 8. in 9. stoletja; na Krajnskem pa je najprvi gotovi sled v starih listinah o staro-loški cerkvi iz leta 1074; cerkev sv. Petra v Ljubljani mora sicer veliko starja biti; kar se pa piše o cerkvi sv. Nikolaja v Ljubljani, da je stala že v 8. stoletji, je le pravlica. Teško se pogreša, da bl. de Rubeis, ki je spisal spominke akvilejske cerkve, ni mogel brati farnih imen v listini iz leta 879, in da se tudi zdaj ne vé, kje bi bila tista listina; drugač bi mogli saj za nektere stare fare na Krajnskem kaj več vediti.

Hicinger.

Slovstvene stvari.

Slovensko slovstvo v letu 1862.

Kakor že tri leta, naj tudi letos osnujem pregled našega slovstva v pretečenem letu, da se bo vidilo, kako napredujemo. Sicer bi bilo še marsikaj želeti, ali pri naših še dosti slabih okolnostih in z obzirom na prejšne leta se smemo s tem zadovoliti, kar smo dobili. Učvrstil se je v minulem letu slovenski duh tako, da smemo sadú v prihodnosti upati.

a) Časopisov je izhajalo petero:

1. Novice; 20. tečaj, vrednih dr. Janez Bleiweis.
2. Zgodnja Danica; 15. tečaj, vrednik Luka Jeran.
3. Slovenski Prijatel; 11. tečaj, vrednik Andrej Einšpieler.
4. Slovenski Glasnik; 5. tečaj, vrednik A. Janežič.
5. Učiteljski Tovarš; 2. tečaj, vrednik A. Praprotnik.

b) Cvetje iz domačih in tujih logov; izdajal Anton Janežič v Celovcu, je rodilo v devetih zvezkih lepega sadú, in sicer:

6. Vilem Tell; poslovenil po Schillerju Fr. Cegnar.
7. Babica, pripovedka iz kmečkega življenja od Božene Nemcove; poslovenil po českem izvoru France Cegnar.
8. Kriton od Platona; prevodil iz grščine J. Božič.
9. Apologija od Platona; prevodil iz grščine J. Božič.
10. Ksenofontovi spomini; prevodil iz grščine P. Ladislav Horvat.

c) Koledarstvo:

11. Koledar kmet. družbe v Gorici za leto 1862; poslovenil St. Kociančič.
12. Velika pratika za leto 1863; vredil dr. Janez Bleiweis.
13. Domač koledar slovenski za leto 1863; 8. tečaj; spisal Peter Hicinger.
14. Koledarček družbe sv. Mohora za leto 1863; vredil Andrej Einšpieler.
15. Sloga za leto 1863, sostavil Miroslav Vilhar.

d) Muzikalno slovstvo. Nikjer ne napredujemo Slovenci tako veselo kakor v petju. Letos moremo ponosni gledati na lepo število novih pesem, ki se že orijo in razveselujejo srca Slovencov po domačii, pa tudi ostale brate po širokem svetu slovanskem. Če bomo tako napredovali, bomo v malo letih opere popevali pri važniših besedah. Prišle so na svetlo te-le pesmi:

16. Pesmi Vilharjeve, 4. šestka.
17. Glasi slovenski za čveterospev, samospev in glasovir, sostavil Fr. Gerbic.
18. Vilharjeve pesmi; 5. šestka.
19. Slovenska grlica, 7. zvezek, sostavil Juri Fleišman.
21. Pesmi dr. Benjamina in dr. Gustava Ipavic-a.
22. Slovenkam; slovenske narodne pesmi za glasovir, op. 2. Davorin Jenko.
23. Prešernove pesmi, za petje in glasovir, složil Dav. Jenko.
24. Razun navedenih smo dobili letos še mnogo novih pesem, ki še niso natisnjene; na svitlo so pa prišle tri kompozicije Vilharjeve v koledarju, „Sloga“ in črna maša ranjkemu A. M. Slomšek-u, ki jo je prinesel „Učit. Tovarš.“

e) Različne dela.

25. Don Quixotte della blatna vas; spisal Cervantes mlajši.
26. Venec, 18 pesem Nečásek-u v spomin od gimnazijalne mladeži, na svitlo dal Anton Umek.
27. Slovenski jezik pa kranjska špraha; govor dr. Jan. Bleiweisa v ljubljanski čitavnici.
28. Slovenske Večernice, od družbe sv. Mohora, 5. zvezek.
29. Drobtinice za leto 1862; XVI. tečaj. Izdalo ravnateljstvo lavantiskega semenišča v Mariboru, vredil dr. J. Ulaga.
30. Slovenski Pravnik; 1. zvezek, spisal dr. Rad. Razlag.
31. Slovenske večernice, od družbe sv. Mohora, 6. zvezek.
32. Gospodove poti so čudne; pripovedka, poslovenil Leo Engelman.
33. Mali sadjorejec, spisal Mencinger.
34. Program ljublj. gimnazije je prinesel „Nekaj o toči“ spisal Mih. Wurner.
35. Program novomeške gimnazije „Slovenski genitiv“, spisal P. Ladislav Horvat.
36. Program ljubljanske realke: „Imena, znamnja in lastnosti kemiških prvin, spisal Peternel.
37. Slovenski so letopisi izšli v ljubljanski št. Jakobški šoli, v Kamnigorici, v Kropi, v Šenožečah, v Črnomlju (podlaga vsakega nauka spisal J. Eržen), v Loki (dekliška šola).
38. Občna povestnica, spisal M. Verne (3 pôle).
39. Slovenska slovnica od Ant. Janežiča, 1. del.
40. Bukve pobožnega obsežka (Djansko vodilo, sp. Tomaž Mraz; Kalvarija, sp. Jože Zupan; Večne resnice, Fil. Kafol; Pobožni otrok, Val. Lah; Sv. Anton puščavnik, Anton Pinter in še več drugih).

V Zagrebu. A. K. Cestnikov.

Lepoznansko polje.

Slava in ljubezen.

Novela.

I.

Zapustivši Novo mesto prisopihaš, dragi bravec, memo podnožja razvalin starega mehovskega grada po strmih klancih na vrhunec visocih Gorjancov, kjer se ti nazaj ozerajočemu krasen lepogled razgrinja pred tvojimi očmi. Al ta popis ni zdaj moj namen. Spustiva se toraj unkraj navzdol. Kmalo odpira se pred tabo nov svet, — zemlja, na kteri živijo bratje naši Belikrajnci, tesno združeni na levo tjè z Žumberčani, na desno doli blizo Črnomlja pa z Marijedolci, hrabrimi vojaki slavnih Slunjskih graničarov. Zemlja ta ima mnogo važnega za jugoslovansko zgodovino našo; tudi sledeči povesti je dala snutek.

* * *

O začetku viharnega našega stoletja živela je neka udova s sinom svojim, mladenčem starim blizo sedemnajst let, v malem pa vrlo prijaznem in nekako prikritem selu takraj Kolpe, nekoliko ur od Severina v podnožji juliških planin. Mala grajščinica, v kteri je stanovala, in omenjeno selo, to je bilo vse, kar je prežalostni udovi ostalo po smrti srčnoljubljenega moža. Milo je tolažil še o zadnjih trenutkih življenja svojega solzijočo ženo, ter budil ji upanje na vsemogočnost in skrbljivost Onega, ki ohrani tudi črvička v prahu zemlje; sinka pa je zaklinjal pri vsi svoji in materni ljubezni do njega: naj si prizadeva vkljub vsem mikavnostim in zapeljivostim življenja, da ostane vedno pravičen in pošten človek. Rajnki — imenujmo ga Kuljanič — bil je pred leti okrajni sodnik. Zastran poštenja in zlasti zastran priljudnega in krotkega postopanja s priprostim narodom bil je od njega obče spoštovan in ljubljen; al to je bilo uzrok, da se je Kuljanič zameril mogočnemu plemstvu svojega okraja, ktero je imelo pravico zbirati častnike županijske. Nekoliko let pred smrtjo svojo bil je

mož pri novih volitvah popolnoma zavržen; to je sicer žalilo njegovo srce, al bistri um in čista vest okrepčala sta mu kmalo bolno dušo o tej majhni nesreči, ktera se lahko pripetí tudi najbolj poštenemu človeku. Od tega časa živel je Kuljanič na svoji mali tihi grajščinici v krogu mile družinice svoje, pečaje se deloma z gospodarstvom, deloma pa z odgojenjem edinega sinka svojega, kterega je podučeval v vseh za življenje potrebnih znanostih. Kuljanič je med ostalim posebno skrbel, da bi se kake napake ne ukoreninile v mlado srce sinka njegovega, toraj ga je, namesti da bi ga pošiljal v unanje šole, raji domá podučeval. Napredoval pa je tudi mladi Ivan na radosti svojih starišev čudovito, — od dné do dné bolj razvijal se je duh njegov, ob enem pa tudi cvetela moč telesna. Bil je zal mladeneč.

Komaj pol ure od grajščine Kuljaničeve je na svojem velikem posestvu stanoval z gospó in malo svojo hčerko Ivanko bogati plemenitaž Blagajč. Bil je iskren in zvest prijatel Kuljaničev še od onih srečnih mladih let, ko sta oba kakor součenca akademije zagrebške v ondotnem konviktu sklenila krepko véz prijatelstva, ktera se tudi v poznejših časih ni razrušila, temveč še bolj učvrstila. Blagajč bil je sicer vrlo pošten gospod, samo nekoliko prerad ponašal se je s svojim silnim bogastvom; bil je mož tudi nagle jeze, ki se je včasih vplamenila kot živ ogenj, ako mu ni šlo vse po volji njegovi. Kakor gospoda bile ste tudi žene njune srčne prijatlice. Obedve bile ste dobre in krotke duše, gospodinji v najlepšem pomenu. Kinčala ju je srčna vdanost do svojih mož, združena s pravo bogoljubnostjo; toraj niste marale in tudi ne veliko vedile za dragi lišp obleke, za potovanja v toplice, za plese zunaj hiše, za koncerte, opere in Bog zná za kaj še vse, po čimur — žalibog! — naš sedanji omikani ženski spôl s celo dušo in telesom koprni. Jezik materni, hrvaški, bil jima je v hiši in zunaj nje milši kakor vsak drug, — z eno besedo: bile ste prave Jugoslovanke; Bog hotel, da bi ju posnemale tudi še dandanašnje vse naše domačinke.

Te dve družinici shajale tedaj ste se skoraj vsaki drugi ali tretji dan; zdaj pri Blagajču, zdaj zopet pri Kuljaniču. Gospoda puhala sta iz svojih dolgih pip in sprehajaje se po sobi gori in doli, sta zgovarjala se o gospodarstvu ali pa prepirala se o znamenitih tadanjih političkih dogodbah, pa spraznila zraven kozarec rujnega vinca; — gospé pa ste se zopet kratkočasile v svoji sobi o svojih zadevah, o svojih milih otrocih in o gospodinstvu.

Rekli smo, da sta se Blagajč in Kuljanič o tadanjih političnih dogodbah včasih prepirala; to se pač razume lahko, ako se pomisli, da je Blagajč kakor človek nagle in nekako slavohlepne narave gledal v Napoleonu neki uzor (ideal), v tem ko je mirneji in bolj učeni Kuljanič — sicer mož ustaven od pét do glave — silovite dela Napoleonove naravnost zametoval. Vendar pa ti prepiri niso nikakor motili stare ljubezni in zloge prijatelske, akoravno so bili tako rekoč jedro njuno vaščanskih zabav.

Ker so tedaj stariši v taki lepi slogi živeli, bilo je že naravno, da sta se tudi otroka njihova družila; da, zdelo se je, da clo eden brez druzega živeti ne moreta. Ivan bil je za dve leti stareji od male Ivanke; on je bil toraj pri otročjih igrah tako rekoč njeni učitelj in voditelj. Sprehajal se je z njo po vrtu, po prostranih livadah in bližnjih šumah; nabiral ji je cvetke; kadar je zaželela kako jagodo izpod gostega s trnjem obraščenega grma, ali kak lep sad z visocega drevesa, on ga ji je gotovo pripravil, akoravno pogosto z ranjenimi in krvavimi rokami. — To so bili prvi dokazi nedolžnega otročjega nagnjenja, ki je, kolikor bolj sta odrastla otroka, tudi vedno močnejše prihajalo. Stariši radovali so se te prijaznosti otrok svojih, vidši, da nedolžna zveza oplemenuje njune duši ter odvrača ju od mnogih nevarnih napak, kterim se posamesno ali v večih družbah živijoči otroci tako radi udajajo.

(Dalje prihodnjič.)

Dopisi.

Iz Zagreba 14. jan. C-v. — Prijatlom domačega petja imam javiti veselo novico, da je presvitli ban Šokčević blagovolil prevzeti pokroviteljstvo (protektorat) nad narodnim pevskim društvom „kolom“ v Zagrebu; ob enem je obečal društvu 100 for. podpore. „Kolo“ ima že nad 100 členov, večidel Hrvatov, nektere Čehe in Slovence (med Slovenci so trije častni članovi, 6 pa je pravih). — Visoko kralj. namestništvo je tukajšnim gosp. pravnikom potrdilo podnešene štatute za ustrojenje „pravničkoga družtva“, ki ima namen: uzajemno izobraževanje s čitanjem časopisov in knjig vseh slovanskih narečij, govorniškimi vajami o pravoslovnih in domorodnih zadevah in pisanjem hrvaških, srbskih in slovenskih člankov v društveni časopis. Pristopilo je že k društvu okoli 50 slušateljev tukajšne kralj. pravoslovne akademije.

V Gorici 6. jan. ⊙ (Konec.) — Prva veselica je bila prav za prav le poskušnja; prišlo je bilo pa toliko gospôde, da smo bili zastran prostora in postrežbe v zadregi. Druge dve večernici (14. dec. in novega leta večer) ste bile pa že v dvorani. Vsaka pozneja se bolj odlikuje memo poprejšne, vendar pa se prave besede še ne smejo imenovati. Pevski kor pod vodstvom gosp. Schreiber-ja vrlo napreduje. S čemur se pa naša čitavnica posebno ponaša, je izvrstna pevkinja in zraven iskrena domorodkinja, prava Slovenka po rodu in omiki g. Marica Jegličeva (vredna sestranka dr. Toman-a). Čistosti in miline njenega glasú ne bom popisoval, česar pa ne morem zamolčati, in kar je občudovanja vredno, je globoko čutje, s kterim besedo in napev navdihuje in oživlja. Pela je do sedaj pri predposlednji večernici Jenkov samospev: „Slovenka“; v poslednji pa „Mojemu čolniču“ (napev Gerbcov) in „Kje dom je moj?“ To pesem je pela s tako nepopisljivo milino, da je segala poslušavcom do dna srca in ploskanja grom, ki je zagrmel posebno za drugo štrofo (..„tam, kjer Soča“..), ktero je blaga gospá na občno prošnjo ponovila, je bil tak, kakor da bi se bil sam Perun po dvorani vozil. V drugi veselici (14. dec.) se je imenovana gospá tudi v dvospevu „Savica“ (napev gosp. Riharjev) z gosp. gimnazijalnim profesorjem J. Pajkom izvrstno odrezala. Gospod prof. Pajk (tenor) je pel v 2. več. samospev „Sabljica“ (b. Tom., np. Gerb.) prav dobro. Za čveterospev imamo zunaj g. Pajka še normalnega učitelja in društvenega odbornika g. Toman-a, g. Klavžarja, telegr., in gosp. Cotiča, uradnika. Razveselili so nas do sedaj s 3 čveterospevi. V 2. veselici so peli Prešernovo „Strunam“ (napev Jenkotov); v 3. več., „Pobratimija“ (besede S. Jenkotove, napev D. Jenkotov). Napredek, ki ga od dné do dné pri teh gospodih zapazujemo, je res hvale vreden. Še dveh veseličnih gostov gré tukaj opomniti, kterima je čitavnica iz srca hvaležna. Gospodičnja Budalova, izvrstnica na glasoviru, nas je že dvakrat s svojim čarobnim prebiranjem počastila. Novega leta večer pa nam je červinjanski notar gosp. Polenčić (Lah po rodu) posebno čast skazal s tem, da je iz vseh najbolj priljubljenih slovenskih napevov tako mikaven potpouri improvizaval, da ni bilo ploskanja ne konca ne kraja. Slava obema!

To so naše dosedanje domače veselice, zrna za pogačo prihodnjih „besed.“

H koncu bodi mi dovoljeno še o ravnateljstvu in opravilstvu čitavničnem kaj povedati.

28. dec. p. l. smo imeli tudi mi prvi občni zbor. Začel ga je predsednik g. Winkler s sledečim našim okolišinam popolnoma primerjenim govorom:

„Častí vredni gospodje! Poglavitno opravilo, zavolj kterega smo se nocoj tukaj zbrali, je po §. 10 naših pravil volitev novega odbora, kteri bo za prihodnje leto našo čitavnico vodil. To pomeni, da kar je bilo dozdaj le začasno, mora biti zanaprej stanovitno; to bi moglo pomeniti, se mi zdi, da naši čitavnici ni življenje le za pol leta ali za leto odmerjeno, kakor naši zoperniki prerokujejo, temuč da naša čitavnica, če Bog dá, bo še mnogo let slovela. To smem poln zaupanja izgovoriti, ker namen naše čitavnice je tak, da ji dolgo življenje obeta. In kaj bi ne? Dosihmal je slovenski jezik, to vsi vemo, le v revni bajti prostega kmeta domá bil; v omikane družbe so mu vrata povsod bile zaprte. In glej! meni je danes že pripuščeno k omikanim gospodom v krasni dvorani v tistem jeziku govoriti, ki sem se ga na maternih persih učil. Gospodje moji, kolo časa se neprenehoma vrtí; tega le slepec ne vidi. Kdor je do zdaj naš jezik zaničeval, začenja že svojo zmoto spoznavati; tudi naši zoperniki začenjajo čutiti, da želja, v naših krajih znanje slovenskega jezika, v enaki vrsti viditi z druzimi, je pravična. In mi gotovo nismo manj od naših zopernikov prepričani, da popolno znanje našega maternega jezika je silno potrebno. Pa se ne bomo ošabno ozirali in mislili, da že vse znamo, in nimamo več se učiti. Gospodje moji! široko polje leží še pred nami neobdelano, veliko smo zamudili, in truditi se moramo, če hočemo zamujeno doiti. Čitavnica pa nam lepo priložnost ponuja, vaditi se v maternem jeziku, in marsikaj druzega koristnega se učiti, ob enem pa tudi se pošteno razveseljevati. Pri nas ni nobene prenapetosti, mi ne žalimo nikogar; mi želimo živeti v miru tudi s tistimi, ki niso naših misel; mi ne silimo nikogar, da naj z nami hodi; pa tudi se ne bojimo nikogar, dokler smo na pošteni poti. Ali pa se je morda bati, da bo kaka razprtija naše mlado društvo kmalo razkropila? Tega ne pričakujemo. Če je do zdaj lepa sloga med nami vladala, zakaj bi ne imeli biti tako še v prihodnje?

Se vé da, vsaka posebna želja vsakega društvenika ne bo mogla vselej biti spolnjena; al kdor ljubi svojo domovino, kdor ima naš imenitni namen, národno omiko, vselej pred očmí, ne bode nikdar semena razprtije trosil, in zavolj kake pomanjkljivosti nezvest postal čitavnici in ji slovo dal. V slogi se bode naše društvo krepčalo in množilo, in tudi ljubeznjive hčerke slovenske nas bodo tukaj včasih obiskovale, in se zavedale, da tudi po njih žilah se pretaka slovenska kri. Gospodje! bodimo složni, in nerazvezljiva vez bo vse ude goriške čitavnice še mnogo let v lepi edinosti obsegala! Bog živi goriško čitavnico!“

Pravo, slava, živio! in ploskanje se je razlegalo po dvorani.

Potem je prebral začasni tajnik (dež. računar) g. Jeglič, kratko kroniko čitavnice, račun od njenega začetka do tistega dne in prevdarek za leto 1863.*) Vsi ti računarski spisi so prav izvrstno, jasno delo. Na to so se izvolili 3 družniki, da račune pregledajo. Na dalje so bili z velikim navdušenjen trije častni družniki imenovani; prevzvišeni knezo-nadškof goriški Andrej Gollmajer, visokočastiti škof djakovaški Juri Strosmajer, in naš dr. Bleiweis. Zadnjič je prišla volitev novega odbora na vrsto. Preštetev glasov je pokazala, da od začasnih odbornikov so vsi z veliko večino potrjeni, razun dveh gospodov, ki sta sama želela, da ne bi bila spet izvoljena. Na novo so bili v odbor izbrani: gimn. prof. g. J. Pajk, realni prof. g. Zakrajšek, ausk. pri okrožni sodnii gosp. Leop. Budal in gosp. doktorand J. Tonkli. Namestnik Tonkli-tov, dokler ne pride iz Dunaja nazaj, je gosp. Hofer, pošt. oficijal. Predsednik je gosp. A. Winkler, podpredsednik g. V. Milharčić, denarničar in začasni tajnik gosp. A. Jeglič; ostala (stara) odbornika sta g. A. Toman in g. A. Marušić.

To je dosedanja kronika naše čitavnice; nadaljevali jo bomo, kadar se bo v njenih zadevah kaj na novo obrnilo.

*) Iz prevdarka posnamemo, da dohodki s prostovoljnimi darovi vred znesejo 1870 gld. Prevdarek je narejen na podlagi čitavničnega stanú 26. dec. 1862. Pis.

Iz Gorice 10. jan. Drage „Novice!“ Kar ste nam v zadnjem listu preteklega leta o stenografiji prinesle, je nas zlo razveselilo. Vrednost te vednosti je res dandanašnji velika. Najbrže so jo tudi ravno zato na bavarskih gimnazijah kakor predpisan nauk vpeljali in na Francozkem si celó gospé in gospodične brzopisno dopisujejo. Tukaj v Gorici si tudi laški učitelj, Urban Tedeschi, učencev ali učenk brzopisa išče, pa jih ne nahaja veliko; ako bi slovensko stenografijo učil, bi jih gotovo več našel. Na naši gimnazii jo učí vrli gospod prof. Jože Indrak z dosti dobrim uspehom po Gabelsberger-jevi sistemi v nemškem jeziku. Pri njem sem se je tudi jez naučil. In ko sem jo hotel svoje sošolce brez plačila učiti, samo da bi je ne pozabil, so mi vsi enoglasno odgovorili, da se je bodo učili, ko bomo slovensko imeli. In ta naša goreča želja se nam bo gotovo precej izpolnila. Že preteklo pomlad mi je moj prijatel iz Dunaja pisal, da tam neki pravnik slovenski brzopis napravlja. Bog daj, da bi ga le precej po slovenski zemlji raztrosil! Pa gotovo se bodo še drugi domoljubi tega važnega (dobro plačanega) in lepega dela poprijeli. In zato bi bilo prav, da bi se ti možaki prej pogovorili, da bi je ne zakrožili vsak po svoje in tako ne napravili več sistem, ki bi se ne dale zjediniti. Al bi ne bilo mogoče k temu početju malo plačilice izpisati?! Podpirajmo jih na vsaki način, to je naša dolžnost. — Je li Magdič-eva stenografija že natisnjena? — Z Bogom! A. M—vič.

V Gorici 12. jan. ⊙ Sinoči smo imeli v čitavnici 4. veselico. Razun navadne tombole in petja je naša mladina prvo poskušnjo s plesom napravila. Dasiravno se je dež potokoma ulijal, ko je bil čas v čitavnico iti, bilo se je vendar dovolj gospôde nabralo. Naši pevci so ta večer posebno gladko peli. Na novo so nam podali: „Hej Slovenci“, „Bleško jezero“ in samospev „Dve utvi“ (ten. g. Pajk). Ponovili so (iz programa novoletnega) „Pobratimijo“. Na to se je začel ples. — Čez nekaj časa zagrmi na enkrat v prednjih sobah „živili“ in „slava“ s ploskanjem. Vse hití radovedno proti vhodu. „Tominci so tukaj!“ gré od ust do ust. Vkljub slabemu vremenu je prišel tominski kor nas počastit. — Po kratkem dogovoru, ko je ples prenehal, se ustopijo sred dvorane in urežejo najpopred unemavni „Naprej!“ tako po mojstersko, da malokdo izmed nas ga je slišal še kdaj tako izvrstno peti. Glasovi tominskega kora so tako ubrani in zliti, kakor da bi bil samo eden; s posebno ginljivo nježnostjo izrazujejo piano. Človek je vès zamaknjen, ko posluša. Prebudi ga še le upitje in ploskanje po petji, ki pa pri tacih pevcih ni plačilo za nenavadno izvrstnost, ampak le prošnja, naj bi se drznomili Jenkotov napev ponovil. Enako gladko so peli pozneje za vsakim plesom po 2—3 večemu delu pričujočih še neznanih slovenskih in srbo-hrvaških, starejih in novejih pesem, na priliko: „Budnico“, „Tri rožice“, „Rado ide“ in cel venec druzih. Med tem pa, ko smo občudovali mnogovrstnost slovenskih in jugoslovanskih melodij, nismo se mogli načuditi, kako da se je tominski kor toliko najlepših pesem — poje jih enako gladko čez 40 — tako izvrstno navadil. Slava pevskemu vodju,

tominskemu učitelju g. Jakobu Furlani-tu, ki naj bi ga vsi ljudski učitelji posnemali. Slava tudi vsem pevcom, kterih imen ne moremo zamolčati; ti-le so: Jan. Gaberšček (bas 1.), Fr. Gaberšček (bas 2.), Jan. Sturm (bas 2.), Fr. Carli (ten. 2.), Jan. Brešan (ten. 1.). Za vse to nepričakovano veselje pa se imamo zahvaliti posestniku in vradniku tominskemu gosp. Devetaku, ki, dasiravno ni pevec, je vendar nekako duša in vodnik tominske pevske družbe, in nam jo je toraj tudi v Gorico pripeljal. Hvala in čast njemu in vsem skupaj!

Od Kolpe 16. pros. — l. — Naj odločijo „Novice“ nekoliko prostora žalostni prigodbi, ki se je te dni tukaj dogodila. — Na Kraljevo je bil v Kostelu navadni, precej veliki shod, h kteremu razun domačincov tudi iz Kočevja in čez Kolpo iz Hrvaškega mnogo svetá dohaja. Tudi letos, dasiravno je bilo vreme prav neugodno, se je bilo dosti ljudí nabralo. Ker je pa vedno deževalo, je bila Kolpa v kratkem času tako narastla, da zvečer ni bilo več prav varno čez njo na Hrvaško se prevažati. Kolpa ni lena, motna, ampak dereča voda, posebno na nekterih mestih. Al trije kmetje: bogati Belobrajdič iz Podsten, Grga Benički iz Deluša, in Toma Belan, obče „Blatnikar“ imenovan, zanašaje se na svoje brodniške vednosti in skušnje, so si upali čez iti. Res ni bila to kaka posebna predrznost, ker voda ni bila še posebno velika. Blatnikar in Benički pa sta bila dva prava hrusta in obadva dobra brodarja, toraj se ni bilo bati, da bi se prepeljati ne mogli, ako se ne bi kaka posebna nesreča prigodila. Vendar ni pustil Blatnikar svoji ženi, ki bi se tudi rada ž njimi pripeljala, v čoln. Rekel je, naj ostane čez noč raji na Krajnskem, ker noč je temna in Kolpa že precej nevarna: jutri pridem po te in te pripeljem domú; zato ne smeš ti zdaj z nami, da bodo otroci, ako bi mene kaka nesreča zadela, saj mater živo imeli. Na to žena ostane in možje v imenu Božjem od kraja odrinejo. Že so se bližali unostranskemu bregu, že so se mislili brez vse nevarnosti, kar se naenkrat, ko da bi trenil, Benički v vodo prekucne. Kako se je to zgodilo? Imel je v rokah velik, lesen drog, kteremu tukaj ščap dejo. Ko ni mogel tega droga prav hitro iz vode potegniti, je dereča voda čoln čez-nj zanesla in drog in brodarja v globočino zavlekla. Dva ostavša nista mogla v tem strahu več vode zmagovati, zanesla jih v enem hipu na jez, ter jih treščila v skalovje pod jezom. Čul se je samo žalostni glas „Jezus, Marija“ in zginili so čoln in čolnarji. — Lahko si mislimo strah in grozo uboge Tomove žene, ki je še zmiraj na krajnski strani stala, in slišala in vidila, kaj se je zgodilo. Neka deklica hrvaška je njeno vpitje slišala, pritekla na nesrečno mesto in enega na pol mrtvega človeka iz vode izvlekla. Bil je Belobrajdič. Njega je bila voda od skalovja h kraju vrgla; zgrabil se je bil za neko vejo in tako je visel in ker ni na glas mogel, je tiho javkal in tarnal, dokler je dekle prišlo in ga smrti rešilo. Ta mož, ki je že veliko stotin za olepšanje hiše Božje in za druge obče koristne naprave izdal, se bo, ker ga je Bog z obilnim posvetnim premoženjem oblagodaril, gotovo tudi deklini, ki ga je gotove smrti rešila, prav hvaležnega skazal. On je bil toraj rešen, al od unih dveh tovaršev njegovih ni bilo sledú ne tirú. Še le drugi dan so našli čoln deleč spodej počez na dvoje razcepljen. Našli so drugi dan ubogega Toma, ki se je mrtev precej globoko v vodi neke korenike tako krčevito držal, da ga niso mogli prav lahko od nje odtrgati. Na glavi se mu je poznalo, da je s čelom v kako steno jako butil, in to menda je krivo bilo in ga tako omamilo, da se ni mogel tudi on rešiti. Unega pa, ki se je bil prvi potopil, še dozdaj našli niso. — Vsem je posebno žal za Tomo, ki je bil pošten, premožen in obče spoštovan, komaj 38 let star mož. Razun drugih lepih lastnosti je kinčalo njega tudi goreče rodoljubje. Bil je Hrvat, al vendar si je naše „Novice“ zmiraj držal, dasiravno je moral eno leto 6 fl. samo za to plačati, da jih je iz Kočevske pošte redno dobival. Zato zasluži, da mu v „Novicah“, ktere je tako ljubil, ta mali spominek postavimo. Ko so ga iz vode potegnili in mrtvega na dom prinesli, je padala uboga žena njegova iz jedne omedlevce v drugo. Lahko žaluje reva, kajti zapustil ji je pokojni petero drobne dece. Res, da ji je zapustil tudi veliko premoženje, al to premoženje je med ljudmí raztreseno, ker rajni Toma je vsakemu rad pomagal, pa ne zato, da bi ljudi drl, kakor se tako rado po svet zlasti tù in tam na Notranjskem prakticira, ampak on je pomagal iz ljubezni in usmiljenja do bližnjega. Zato ga je pa tudi vse ljubilo, kar se je poznalo tudi na pogrebu, ki je bil tako veličasten, da bi vsakemu mestu čast delal.

Iz Ljubljane. V tem, ko je miroval deželni zbor, delali so pridno izvoljeni odseki ter pripravljali gradivo za prihodnje zbore. Danes (v torek) je bila spet seja deželnega zbora, v kteri sta prišla na vrsto predloga zastran bolnišnice in nornišnice ljubljanske, ki ju je po smislu deželnega odbora izdelal gosp. dr. Zupan. Prvi pretres je zadeval bolnišnico, da naj se povekša, ker je premajhna na vsako stran. Pomenki so trpeli skor 3 ure, pa kmali bi se bilo zgodilo, da zavolj obilnih predlogov bi ne bil obveljal nobeden in bi se bile spolnile besede dr. žl. Wurzbach-ove, ki jih je pač ob pravem času rekel: „Deliberante Roma Saguntum perit.“ Ko je dr. Bleiweis kot referent (poročnik) bolnišnice ljubljanske po številkah razjasnil potrebo veče bolnišnice in po številkah tudi dokazal, da bo zadostilo to, kar deželni odbor nasvetuje, so govorili gospodje: Guttman, Brolih, Dežman, dr. Toman, Krommer, dr. žl. Wurzbach, bar. Apfaltern o teh zadevah, v kterih je prišlo tudi vprašanje na dan: ali naj bi, zraven deželnega zaklada, tudi mestna kasa pripomogla kaj k zidanju? Gospod dr. Zupan je, kot referent stavbinih rečí, na koncu pomenkov razjasnoval nektere ugovore in odbijal druge, ter priporočal predlog deželnega odbora; al tudi to ni pomagalo; padel je pri glasovanju odborov predlog, dokler ni spet od smrti vstal po gosp. Guttmanovem nasvetu, ki je obveljal tako-le: Deželni zbor sklene, da se dozida bolnišnice toliko, kolikor je deželni odbor nasvetuje, in se za to 13079 gold. 16 kr. iz deželnega zaklada vzame; deželni zbor ima oblast, to nalogo dovršiti, pa prihodnjemu zboru račun položiti. — Ker je sejni čas že zlo dotekel, so se pomenki zastran nornišnice odložili do četrtka. — Sedaj zahteva g. predsednik baron Codelli, naj poslušavci za nekoliko časa zapustijo zbornico. Ko odstopijo, bere dopis c. k. deželne sodnije ljubljanske, ki po postavi od leta 1861 zboru naznanuje, da je deželni odbornik in vrednik „Novic“ dr. Bleiweis zavolj tiskarnega pregreška, ki se nahaja v dopisu „iz savinske doline“ v 48. listu lanskega leta v preiskavi; ker pa postava od 31. oktobra 1861 pravi, da pri deželnih poslancih, ako zbor to dovoli, za čas deželnega zbora prestane preiskava, želí sodnija, da deželni zbor izreče svoje mnenje. Dr. Bleiweis prosi za besedo in govorí blizo tako-le: „Javnost (očitnost) je poglavna lastnost resničnega ustavnega življenja, in ker moja čast ni celó nič zadeta o tej zadevi, želim, da se v očitni seji vzame v pretres. Če morebiti gosp. predsednik iz prijaznosti do mene za obravnavo te rečí želi skrivno sejo, moram prositi, da naj slavni zbor sklene očitno sejo.“ Zatem poprime gospod Dežman besedo in se živo poteguje za svobodnost tiska ter nasvetuje, naj deželni zbor zastran dopisa c. k. deželne sodnije prestopi na dnevni red. Gosp. dr. Toman pod-

pira dr. Bleiweisov predlog za očitno sejo. Zbor jo dovoli, in spet pridejo štenografi in poslušavci v sejo. Dr. Bleiweis prosi, naj mu sl. zbor dovoli, da bere tisti dopis „iz savinske doline“, in iz njega zvé, za kaj ga c. k. celjska sodnija toži. Vsa njegova krivda — pravi — je le to, da je storil, kar poštenje terja od vseh vrednikov, da ne imenujejo svojih dopisnikov; dopis sam po sebi ne žali in ne vznemirja nikogar, ker le pripoveduje, kar na Štajarskem ni bila nobena skrivnost. Zbor dovoli dr. Bleiweisu, da bere oni dopis. Gosp. dr. Toman, nanašaje se na postavo od 3. oktobra 1861, nasvetuje, da odbor izreče, da preiskava za čas deželnega zbora preneha. Dr. žl. Wurzbach in dr. Zupan, poprimeta besedo in podpiraje dr. Tomanov predlog se čudita, da taka stvarca je predmet kakošne sodniške preiskave; dr. Zupan še posebno v daljem govoru primerja določbe kazenske postave ter pravi, ako bi že môgel dr. Bleiweis se krivičiti zavoljo onega sostavka, ki ga on ni pisal, ampak le v svoj list vzel, bi ga, ker mu čast ne dopušča, da bi dopisnika imenoval, le zadela kazen od 27. nov. 1859, ki je za vredništva in založništva časnikov narejena, da se o tem prestvari kazenska postava, ki je delo prejšnega absolutističnega časa. — Zbor potrdi po dr. žl. Wurzbach-u in dr. Zupanu podpirani predlog Tomanov. S tem je bila današnja seja končana.

— V pondeljek dopoldne je bila pri sv. Krištofu slovesna črna maša za ranjega Jožefa Resel-na, ki je tukaj med potjo v Trst umrl in na našem pokopališču počiva. Resel je za mornarstvo celega sveta važno stvar prvi iznajdel, kako naj se namreč Arhimedovo vrtélo rabi za ladije. Resel, 1793 v Hrudimu na Českem rojen, je bil leta 1817 za c. k. okrajnega gojzdnarja v Pleterjah na Krajnskem izvoljen, in tù je napravil prvi model take ladije. Leta 1821 je prišel v Trst in tukaj je skusil djansko izpeljati, kar je znajdla bistra glavica njegova. Al zasmehovali so tù njegovo znajdbo kot prazno igračo; nikomur se takrat še sanjalo ni, da bode kadaj vrtélo (Schraube) gospodarica morja; še tiskarna pravda po tadanji šegi mu je žugala, ko je policija mu vzela prve kamnotise, s kterimi je vabil svet, naj ga podpira v tem podvzetji. Pozneje je dvorni kancelar Saurau mu dovolil v Trstu napraviti ladijo z vrtilom; v tem pridejo trije Francozje, spravijo Reselna v Pariz; tam skušajo njegovo skrivnost izvedovati, in ko jim pošteni mož vse razodene, napravijo tako ladijo, mu ne dajo nič za preimenitno znajdbo, pa še pravijo, da je znajdba njihova. Vendar pozneje pride resnica na dan, Resel sloví po celem svetu. V nedeljo so odkrili na Dunaji spominek njemu na čast napravljen, in v ta spomin se je v pondeljek obhajala zadušnica za Reselna na pokopališču ljubljanskem. Resel je živa priča, koliko časa včasih svet potrebuje, da spozná dobro stvar!

— Nedeljna „beseda“ s plesom je bila spet prav vesela in živa, čeravno je vreme tako bilo, da si ni upal človek čez prag. — V poslednjem zboru je čitavnični odbor sklenil, naj se „beseda“ s plesom 2. svečana nekoliko bolj slovesna napravi, ter ž njo spomin na Vodnika sklene po večletni navadi; pri tej priliki se bo prvikrat pel tudi z razpisanim darilom (10 cekini) po razsodbi 3 pražkih profesorjev poslavljeni kor „Kdo je mar?“ z besedami Koseskovimi, v „Novicah“ 1846 natisnjenimi. Povedalo se bo pri tej besedi tudi: je li kdo prejel za najboljo povestico letos izpisano darilo (50 gold.). Odbor je sklenil, naj se k tej „besedi“ povabijo nekteri imenitni gospodje in pa čitavnice in pevske družbe, ki tudi nam povabila pošiljajo k svojim „besedam“.

— Po najvišem sklepu od 6. dne t. m. so presvitli Cesar blagovolili dovoliti, da vrednik „Novic“ sme ruski viteški red sv. Vladimira 4. stopinje sprejeti in nositi.

— „Sloga“ — zabavnik za godinu 1862, ki ga je izdal Emil Čakra v Novem Sadu, je prišel na svetlo. Naročniki tukajšni ga morajo tedaj sprejeti.

— Iz vremensko-zgodovinskega ozira zapišemo v „Novice“ nenavadno prikazen letošnje zime, da prvi sneg smo dobili letos še le 17. dne t. m., pa še tega je tako malo in z dežjem bilo, da utegne spet zginiti vès.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. „Narod. Listy“ pripovedujejo, da je presv. Cesar Črnogorcom podaril lep dnar, za kterega se je kupilo že žita.

— Letošnja rekrutba se bo 16. dan prihodnjega mesca februarja začela in konec sušca končala.

— Ker se goljufije godé s štempeljskimi markami, da se namreč že enkrat na pisma pritisnjene marke ž njih snemajo in vdrugo na pisma pritiskujejo, bode na novo izdane štempeljske marke vprihodnje letna številka zapisana, da se tako saj nekoliko pride goljufijam v okom.

— Marke za pisma se bojo vprihodnje vsem trgovcom in štacunam na prodaj dajale, da tako marko, kdor jo potrebuje, lahko kupi, kjer jo hoče.

— Sreberne šestice lazijo spet bolj na dan in niso več bele vrane, kakor so poslednje leta bile.

Koroško. Iz Celovca. Gosp. Einšpieler je deželnemu zboru predložil nasvet o servitutnih zadevah in da bi se v bolnišnicah koroških dajale službe le takim vradnikom, ki znajo jezik slovenski. Nasveta oba sta bila izročena dotičnim odsekom.

Goriško. Iz Gorice. Gosp. Černe praša deželnega glavarja: ali so se tiste 4 osnove novih postav, ki jih je vlada predložila deželnemu zboru, tudi v slovenskem jeziku napravile? Glavar odgovori, da osnova občinske postave je že poslovenjena, ostale tri mu je vlada zagotovila. — Dr. Rismondo praša: ali deželni odbor kaj vé od tiste nove postave (tudi unidan v „Novicah“ omenjene), ki zadeva nemški jezik v ljudskih šolah goriških in tržaških? Glavar je rekel, da odgovori v kaki pozneji seji.

Istra. Iz Poreča. Škof Dobrila nasvetuje, naj se zapisniki dež. zbora izdelujejo in izdajajo tudi v slovenskem jeziku. Žalibog, da je pravični predlog padel s 19 glasovi zoper 4, in da je zoper ta predlog glasoval tudi žl. Klinkovström, svetovavec c. k. dež. namestništva, ki so ga volile slovenske občine v zbor.

Štajarsko. Iz Gradca. Med drugim je deželni zbor že sklenil, naj se pasji davek po 2 gold. dovoli v Gradcu, Mariboru, Celji in Judenburgu.

Česko. Iz Prage. Skor vsi naši neodvisni časniki so v preiskavah tiskarnih. „Narod. Listy“ pišejo, da je nadškof pražki prosil Cesarja, naj bi se zavolj tiskarne pravde obsojenemu korarju Stulcu, vredniku cerkvenega „Pozora“ dovolilo, da sme kazen domá v frančiškanskem samostanu prebiti.

Srbija. Iz Beligrada. Državna denarnica stojí na dobrih nogah; po prevdarku bo ostalo konec leta 100.000 gold. „Vidov dan“ piše, da narod srbski rad plačuje doklade k davku, ker vidi, da le za deželo dela knez, kar dela.

Popravek. Na strani 10. poslednjega lista „Novic“ v 1. vrstici beri: ktere rastline iz zraka dobivajo, tiste pa, ktere iz polja itd.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik.**